

**UCHWAŁA NR XXI/154/2012
RADY GMINY JEŻEWO**

z dnia 14 listopada 2012 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2013 – 2016 dla Gminy Jeżewo”.

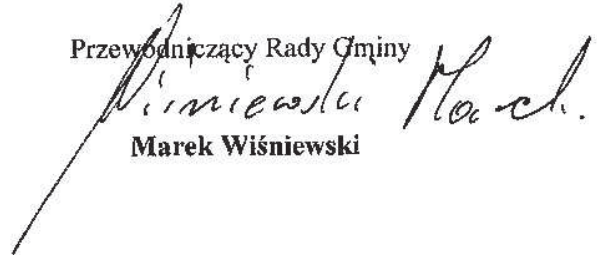
Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U z 2001r. Nr 142 poz.1591 ze zmianami) w związku z art.87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U Nr 162 poz. 1568 ze zmianami) uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2016 dla Gminy Jeżewo”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Jeżewo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Marek Wiśniewski

Marek Wiśniewski

Załącznik do Uchwały Nr XXI/154/2012

Rady Gminy Jeżewo

z dnia 14 listopada 2012 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2013-2016 DLA GMINY JEŻEWO

I.

WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY JEŻEWO

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Jeżewo na lata 2013 – 2016” jest ukierunkowanie polityki Samorządu Gminnego, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

II. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami)

- art. 7 ust. 1 pkt. 9

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami)

- art. 4

„Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowania przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.”

- art. 5

„Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.”

- art. 18 i art. 19

zakładają obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zapisów zawartych w gminnym programie opieki nad zabytkami.

- art. 20

studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- art. 22 ust. 4

„Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.”

- art. 32 ust. 1 pkt. 3 i ust 2

stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadomienie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- art. 33 ust. 1 i ust 2.

stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadomienie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- art. 71 ust. 1 i ust. 2.

zakłada sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada gmina i jest to zadanie własne samorządu

- art. 81

Organ stanowiący gminy lub powiatu ma prawo udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

- • art. 87

Artykuł ten stanowi, że:

- 1) wójt (burmistrz, prezydent) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;
- 2) gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 3) gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- 4) z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt (burmistrz, prezydent) sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy (miasta).

III. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- o krajobrazami kulturowymi,
- o układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- o dziełami architektury i budownictwa,
- o dziełami budownictwa obronnego,
- o obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- o cmentarzami,
- o parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

- o miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- o dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- o kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- o numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- o materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r.
- o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539, z późn. zm.)
- o instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- o przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

Zabytki archeologiczne będące w szczególności :

- o pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- o cmentarzyskami,
- o kurhanami,
- o reliktyami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

IV. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 14 maja 2004 w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 124, poz. 1305).

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2010 w całym kraju było 37 obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

V. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

1) RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 – 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno- finansowych w sferze ochrony zabytków
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera opis Programu Operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet I dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

2) RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Obecnie obowiązująca Strategia została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu nr 439/2000 z dnia 20 czerwca 2000 r. i uzupełniona uchwałą nr XVIII/218/04 z dnia 16 lutego 2004 r.

Zapisy dotyczące zabytków i dziedzictwa kulturowego w ramach Wizji do roku 2010 zawarte są w Celu 8 Wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych na potrzeby turystyki. Wśród przedsięwzięć realizujących ten cel Strategia wymienia:

- utworzenie w kwietniu 2005 r. Kujawsko-Pomorskiej Organizacji Turystycznej,
  - działania na rzecz zachowania materialnych elementów dziedzictwa kulturowego regionu,
-

- wsparcie organizacyjno-finansowe imprez turystycznych o znaczeniu regionalnym i krajowym, w tym targi, wystawy, inne oraz wydawnictw promocyjnych.

W ramach konkretnych działań wskazywanych przez twórców Strategii zwraca uwagę Działanie 2.1.2 Rewitalizacja miast i wsi regionu, która zakłada:

- rewitalizację zdegradowanych obszarów zasiedlonych dla polepszenia ich zasobów mieszkaniowych, ochrony i rewaloryzacji zasobów zabytkowych z nadaniem im nowych funkcji (np. kulturalnej, turystycznej), wywołania ożywienia społeczno-gospodarczego
- wspieranie przekształceń obszarów problemowych (np. przemysłowych, powojkowych) w kierunku aktywizacji ich potencjałów gospodarczych, społecznych i środowiskowych
- odnowę wsi, dla poprawy warunków życia i pracy, podniesienia atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej, zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych oraz aktywizacji społeczności wiejskich

Dalsze zapisy znaleźć można w Działaniu 2.5. Promocja dziedzictwa kulturowego, które wskazuje, że dziedzictwo kulturowe, najczęściej postrzegane jako świadectwo przeszłości, bywa znaczącym czynnikiem rozwoju w przyszłości. Zróżnicowane dziedzictwo kulturowe występujące w kujawsko-pomorskim, ze względu na unikalność niektórych jego zasobów, staje się znakiem rozpoznawczym regionu, jest czynnikiem przyciągającym do niego potoki ruchu turystycznego a więc także czynnikiem rozwoju gospodarczego.

Aby dziedzictwo kulturowe mogło być efektywnym instrumentem promocji regionu, winno mieć odpowiednią, w pełni ukazującą jego walory prezentację. W odniesieniu do zabytków architektury i urbanistyki oznacza to dobry ich stan techniczny, w odniesieniu do zabytków ruchomych odpowiednio atrakcyjnie zaaranżowane ich kolekcje, zaś - na przykład - w odniesieniu do przejawów kultury duchowej, tradycji, odpowiednie ich atrakcyjne prezentacje. W ramach działania wyróżniono następujące poddziałania:

2.5.1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego

Stan techniczny znacznej części zasobów dóbr kultury materialnej, zwłaszcza zabytków architektury i urbanistyki regionu kujawsko-pomorskiego jest niezadowolający, a wielu obiektów i zespołów urbanistycznych wręcz zły. Brak systematycznych działań konserwatorskich może skutkować ich bezpowrotną utratą.

Zachowanie bogatego dziedzictwa kulturowego regionu w jak najlepszym stanie i z zamiarem jego wielokierunkowego użytkowania, wymaga zróżnicowanych ze względu na bogactwo form działań konserwatorskich (remontowych, rekonstrukcyjnych, innych).

Jednym z takich działań, umożliwiającym właściwą ochronę i jednocześnie udostępnienie licznych obiektów dziedzictwa kulturowego jest ich multimedialna prezentacja przy wykorzystaniu technik informatycznych (digitalizacji). Za ich pośrednictwem liczne, unikalne eksponaty zbiorów muzealnych i bibliotecznych, mogą być bezpośrednio dostępne w celach informacyjno-edukacyjnych, promocyjnych i innych.

2.5.2. Adaptacja dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych

Dziedzictwo kulturowe, w szczególności zaś obiekty zabytkowej architektury przeznaczone w przeszłości do określonego użytkowania, mogą, winny być adaptowane do spełniania nowych funkcji. Mogą one służyć dla ekspozycji obiektów, być wykorzystywane jako pomieszczenia prezentacji twórczości artystycznej, dla aktywności rekreacyjnej, w tym nawiązującej to tradycji historycznej itp. Tego rodzaju adaptacje przybliżą te obiekty ludziom współczesnym, ożywią je i fragmenty osiedli w których się znajdują, mogą stać się źródłem dochodów, które będzie można przeznaczać na przykład na ich należyte utrzymanie.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Plan zagospodarowanie przestrzenne województwa został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 r. Cele i działania Planu zawarte są w rozdziale V Polityka zagospodarowania przestrzenne województwa. W nim wyróżnić można zapisy dotyczące Gminy Jeżewo, występujące w celach operacyjnych:

3.1 Kierunki rozwoju sieci osadniczej: Ochrona dziedzictwa kulturowego jednostek osadniczych województwa realizowana będzie przez następujące działania:

- rewaloryzację zabytkowych układów urbanistycznych o dużym znaczeniu kulturowym i historycznym,
- konserwację oraz szerokie turystyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego ruin zamków.

3.3 Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego Dla podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do zachowania i pełnego wykorzystania turystycznych walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez:

- poprawę zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych, szlaku wodnego rzeki Wisły przy wykorzystaniu walorów krajobrazowych i zasobów kulturowych miast nad nią położonych oraz wykorzystanie zamków bądź ich ruin
- rozwój agroturystyki na bazie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych

Dodatkowo w rozdziale 5.2 Propozycje zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne w tabeli zadań jeszcze raz podkreślono konieczność rewaloryzacji historycznych układów urbanistycznych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2009 – 2012

Program opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego został przyjęty przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwałą nr XXV/496/08 z dnia 8 września 2008 r. Jako najważniejsze elementy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego program wojewódzki wskazuje poniższe działania:

Rozdział 10.2 Działania wynikające z ustawy o ochronie zabytków i zabytkami: • wspieranie i koordynacja działań związanych z tworzeniem gminnej ewidencji zabytków (w związku ze zmianą rozporządzenia zapis o korzystaniu z programu GEZ jest nieaktualny)

- podjęcie działań, w tym zapewnienie środków finansowych, celem intensyfikacji procesu wpisywania indywidualnych obiektów zabytkowych do rejestru zabytków – zwłaszcza będących własnością skarbu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego,

- podjęcie działań, w tym zapewnienie środków finansowych, zmierzających do zachęcenia osób prywatnych do wpisywania do rejestru zabytków obiektów historycznych, których są właścicielami, • monitorowanie stanu zachowania zabytków,

- w związku z podjęciem przez Sejmik Województwa Kujawsko- Pomorskiego uchwały nr VII/91/07 z dnia 23 kwietnia 2007 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany planu zagospodarowania przestrzenne województwa kujawsko-pomorskiego zaleca się bezwzględne uwzględnienie w opracowaniu elementów związanych z obszarową ochroną dziedzictwa kulturowego, w tym:

- rozpoznanie i zrewidowanie stanu faktycznego istniejących obszarów i stref ochrony konserwatorskiej,

- zwiększenie ilości obszarów chronionych w ramach stref ochrony konserwatorskiej zwłaszcza w odniesieniu do obiektów i zespołów leżących poza obszarami miejskimi,

- przygotowanie ściśle określonych stref ochrony konserwatorskiej oraz stref ekspozycji obiektów, jako wytyczne do MPZP,

uwzględnienie ustaleń i propozycji zawartych w niniejszym opracowaniu, a zwłaszcza proponowanych parków kulturowych i innych obszarów chronionych

Rozdział 10.3 Pozaustawowe działania mające na celu ochronę zabytków (zgodne z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego):

- określenie jednolitych kryteriów przyznawania środków finansowych przeznaczonych na prace konserwatorskie, rewitalizację obszarową i inne działania mające na celu ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego (w tym badania konserwatorskie i architektoniczne oraz sporządzanie dokumentacji konserwatorskiej).

- stworzenie mechanizmów zachęcających do podejmowania prac konserwatorskich i działań rewitalizacyjnych przy obiektach i obszarach zabytkowych

- wprowadzenie bezwzględneho wymogu prowadzenia nadzoru archeologicznego w trakcie budowy infrastruktury drogowej, finansowanej ze środków pochodzących z Regionalnego Programu Operacyjnego oraz innych źródeł przekazywanych gminom przez samorząd wojewódzki.

- opracowanie i wdrażanie do realizacji programu pod roboczym tytułem „Kujawsko-pomorskie muzeum otwarte”, polegającego na digitalizacji najcenniejszych zabytków ruchomych będących w posiadaniu muzeów, archiwów, bibliotek i innych instytucji na terenie województwa i prezentowaniu ich za pomocą sieci WWW, w postaci wirtualnych galerii.

- stworzenie pilotażowego programu adresowanego do gmin, mającego na celu utworzenie w oparciu o istniejące struktury (m. in. gminne ośrodki kultury, izby regionalne w szkołach ponadpodstawowych itp.) ośrodków gromadzących i popularyzujących (wystawy, strony www) informacje historyczne, materiały ikonograficzne, rejestrujących wartości niematerialne i inne materiały związane z dziedzictwem kulturowym na poziomie gmin, w celu podniesienia świadomości społeczności lokalnych, upowszechniania wiedzy, ułatwień w dostępie do informacji oraz kształtowania tożsamości regionalnej. Docelowo: stworzenie na podstawie doświadczeń z programu pilotażowego metody mogącej stać się standardowym postępowaniem w zakładaniu tego typu ośrodków w gminach województwa.

- organizacja pod patronatem Marszałka wieloetapowego konkursu (etap gminny, etap powiatowy, etap wojewódzki) drużynowego szkół na temat wiedzy o dziedzictwie kulturowym i ochronie zabytków regionu – konkurs organizowany dla szkół poszczególnych szczebli – podstawowych, gimnazjów, liceów.

Rozdział 12. Podsumowanie

Znalazły się tu zadania poprawiające efektywność działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego. Zwrócono tam uwagę na:

- stworzenie mechanizmów i struktury, której zadaniem będzie stały monitoring wybranej grupy zabytków i środowiska kulturowego, przynajmniej w zakresie przyjętych priorytetów.

- prowadzenie działań integrujących jednostki odpowiedzialne za ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami z jednostkami odpowiedzialnymi za rozwój regionalny w zakresie między innymi tworzenia mechanizmów i procedur tworzenia oraz uzgadniania dokumentów dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego, synchronizowanych z zadaniami ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego. Należy podjąć kroki w celu eliminacji działań dublujących się.

- opracowywanie planów rewaloryzacji obiektów i obszarów kulturowych z włączeniem atrakcyjnych mechanizmów wsparcia.

- stworzenie mechanizmów finansowego wsparcia dla właścicieli i Użytkowników obiektów zabytkowych, które poza zwiększeniem efektywności działań przy zabytkach wzmocniłyby także możliwość egzekucji działań konserwatorskich przy zabytku.

- prowadzenie działań promocyjnych i szkoleniowych dla właścicieli i Użytkowników obiektów zabytkowych w zakresie nie tylko możliwości ubiegania się o wsparcia finansowe, ale – co również ważne – w zakresie profilaktyki i konserwacji oraz zaznajamiania z obowiązującymi przepisami prawa.

- jednym z ważniejszych zadań, lecz niestety ciągle traktowanym marginalnie, jest stworzenie systemu szkoleń i popularyzacji z zakresu opieki nad zabytkami i historii regionu. Działania te w okresie długofalowym w sposób niepodlegający dyskusji podnoszą poziom świadomości lokalnej i regionalnej.

3) RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU

STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU ŚWIECKIEGO NA LATA 2006-2016

Strategia rozwoju powiatu świeckiego w swej treści wyróżnia kilkadziesiąt programów strategicznych, pogrupowanych w kilku głównych działach. Do najważniejszych z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego należą następujące programy:

Program S16 – Ochrona dziedzictwa kulturowego

Celem programu jest Wspieranie działalności lokalnych instytucji i placówek kultury, propagowanie patriotyzmu, które powinno odbywać się poprzez krzewienie kultury i patriotyzmu lokalnego oraz ochronę dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

Program T1 - Stworzenie bazy informacji turystycznej Powiatu Świeckiego

Celem tego programu jest zebranie w spójną, czytelną całość bazy danych nt. turystyki, która obecnie jest rozproszona na poziomie samorządów terytorialnych i innych instytucji i podmiotów działających w sferze turystyki oraz stworzenie płynnego przepływu informacji. Zaleca również zebranie (w jednym miejscu) informacji turystycznej dotyczącej wszystkich atrakcji turystycznych Powiatu Świeckiego (a także i z ościennych gmin, powiatów) w postaci drukowanej- foldery, ulotki, przewodniki i inne wydawnictwa oraz w formie elektronicznej – stworzenie profesjonalnej strony internetowej. Zakładane jest również stworzenie powiatowego kalendarza imprez – kulturalnych, sportowych etc w formie elektronicznej i drukowanej, a także bazy lokalnych twórców ludowych.

Program T2 - Promocja terenów atrakcyjnych turystycznie

Program zakłada efektywne promowanie Powiatu jako miejsca rozwoju różnych form turystyki m.in. poprzez opracowanie strategii promocyjnej, współpracę między gminami, przedsiębiorcami, właścicielami gospodarstw agroturystycznych oraz szkolenia dla mieszkańców Powiatu w zakresie dywersyfikacji działalności gospodarczej – rozwój w zakresie turystyki.

Program T3 - Szlaki turystyczne szansą na rozwój turystyki weekendowej

Celem programu jest zebranie informacji nt. szlaków turystycznych i ich zaewidencjonowanie, oznakowanie i wytyczenie tras szlaków + odnowienie istniejących szlaków – czytelniejsze oznakowanie, dodatkowe informacje o terenie + tłumaczenie na język angielski, j. niemiecki, a także stworzenie szlaków: elektrowni wodnych, młynów wodnych, gotyku ceglanego, wież ciśnień, szlaku 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU ŚWIECKIEGO

Na rok 2012 powiat świecki nie posiada opracowanego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

4) RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STRATEGIA ROZWOJU GMINY JEŻEWO

W Strategii Rozwoju Gminy tematyka ochrony dziedzictwa kulturowego poruszana jest bardzo ogólnikowo. Odniesienia do niej znaleźć można w Priorytecie 4 – Kreowanie dobrej jakości życia w gminie. Wyróżnić można w jego ramach następujący cel operacyjny:

Cel 4.3. Wspieranie różnorodnych form tradycji gminy.

Z a d a n i a:

- Wspieranie działań służących umocnieniu lokalnej tradycji i dorobku kulturowo-historycznego społeczności lokalnej gminy.

- Wspieranie inicjatyw kulturalnych organizacji pozarządowych.
- Pielęgnowanie i promowanie walorów krajobrazów historycznych i architektonicznych gminy i regionu (sąsiedztwo Borów Tucholskich, strefa Doliny Dolnej Wisły, Wdecki Park Krajobrazowy).
- Przyjęcie regulaminu ("Honorowi Obywatele Gminy").
- Utrwalanie i dokumentowanie historii gminy, rozwój form popularyzacji lokalnej tradycji historycznej i dziedzictwa wspólnego regionu.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JEŻEWO

Zapisy studium w wyczerpujący sposób przedstawiają wskazania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego w odniesieniu do wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej.

Zasady ochrony obiektów i stref

W zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej wyznacza się następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- A - strefę pełnej ochrony konserwatorskiej;
- B - strefę ochrony konserwatorskiej;
- K - strefę ochrony krajobrazu;
- E - strefę ochrony ekspozycji;
- AW - strefę ścisłej ochrony archeologicznej;
- W - strefę ochrony archeologicznej;
- OW - strefę obserwacji archeologicznej.

Na terenie gminy Jeżewo znajdują się strefy A, B i W.

Strefa „A” - pełnej ochrony konserwatorskiej

Strefę „A” wyznacza się dla obszarów szczególnie wartościowych, przeznaczonych do bezwzględnego zachowania. Działalność konserwatorska w strefie „A” zmierza do możliwie najpełniejszej ochrony i rewaloryzacji historycznego układu przestrzennego, polegającej na:

- zachowaniu układu ulic i placów, a w szczególności historycznego przebiegu ulic oraz ich przekrojów, zachowaniu historycznych linii zabudowy oraz wysokości i proporcji budynków, geometrii dachów, zastosowanych materiałów wykończeniowych;
- zachowaniu charakteru wnętrza urbanistycznych;
- zachowaniu historycznych podziałów działek lub nawiązanie do dawnych podziałów poprzez zaznaczenie ich architektonicznymi podziałami brył lub elewacji budynków albo ukształtowaniem wnętrza lub małą architekturą;
- zachowaniu zabudowy historycznej, jej konserwacji i rewaloryzacji;
- ewentualnej rekonstrukcji fragmentów historycznej architektury – szczególnie ważnych dominant, elementów wnętrza urbanistycznych i pierzei, fragmentów obwarowań itp.;
- dostosowaniu nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie rozplanowania, skali, wysokości, bryły budynku, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów z nawiązaniem form współczesnych do lokalnej tradycji architektonicznej;
- zachowaniu zasadniczych proporcji wysokościowych zabudowy, kształtujących sylwetę zespołu;
- dostosowaniu współczesnych funkcji do wartości zabytkowych zespołu i poszczególnych budynków przez nawiązanie do historycznego programu mieszkaniowo-usługowego i eliminacji funkcji uciążliwych;

- usunięciu obiektów dysharmonizujących.

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie na obszarze strefy „A”:

- uzgadnianie z właściwym konserwatorem zabytków wszelkiej działalności inwestycyjnej, podziałów geodezyjnych, zmian sposobu użytkowania, prac ziemnych, remontów, modernizacji, adaptacji, uzupełnień zabudowy, zdobienia brył architektonicznych, wprowadzania małych form architektonicznych, wprowadzania elementów reklamy wizualnej;

- prowadzenie wg wskazań wojewódzkiego konserwatora zabytków badań archeologicznych wyprzedzających działalność budowlaną.

W ramach strefy A konserwator zabytków może warunkować swoje decyzje i uzgodnienia wymogiem wykonania dodatkowych badań, dokumentacji, analiz itp.

Strefą ochrony konserwatorskiej „A” objęte są następujące obiekty w gminie:

- kościół parafialny pw. Św. Trójcy w Jeżewie,
- zespół dworsko-parkowy w Kraplewicach,
- park podworski z pozostałościami zespołu folwarcznego w Laskowicach,
- zespół dworsko-parkowy z pozostałościami folwarku w Lipnie,
- zespół dworsko-parkowy w Taszewie.

Strefa „B” - ochrony konserwatorskiej

Działalność konserwatorska w strefie „B” polega na:

- utrzymanie zasadniczego układu ulic i placów, linii zabudowy, proporcji gabarytów i wysokości zabudowy;
- utrzymanie historycznej zasady podziału działek;
- zachowaniu historycznej zabudowy – konserwacji i rewaloryzacji obiektów zabytkowych;
- utrzymanie historycznej kompozycji wybranych obiektów z dostosowaniem elementów nowych do kompozycji istniejącej;
- zachowaniu kompozycji i układów zieleni historycznej, parków i cmentarzy;
- dostosowaniu nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych;

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie na obszarze strefy B:

- uzgadnianie z wojewódzkim konserwatorem zabytków: remontów, modernizacji, adaptacji, zmian sposobu użytkowania budynków historycznych, uzupełnień zabudowy, wprowadzania małych form architektonicznych, wprowadzania nowych inwestycji, prac ziemnych;

- wprowadzanie elementów reklamy wizualnej po uzyskaniu pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Strefą ochrony konserwatorskiej „B” objęte są następujące obiekty w gminie:

- zespół wiejski i cmentarz ewangelicki we wsi Białe,
- cmentarz ewangelicki we wsi Białe Błota;
- cmentarz ewangelicki we wsi Buczek;
- cmentarz ewangelicki we wsi Ciemniki,
- zespół wiejski, cmentarz ewangelicki i budynki dworca PKP w Czersku Świeckim,
- cmentarz ewangelicki w Dubielnie,
- zespół wiejski i cmentarz parafialny w Jeżewie,
- tartak wodny Piła,

- zabudowa drewniana tzw. „Poniatówki” w Krąplewicach,
- zespół wiejski i cmentarz rzymsko-katolicki w Laskowicach,
- zespół wiejski w Lipienkach,
- zespół dworsko-parkowy z pozostałościami folwarku w Lipnie,
- cmentarz ewangelicki w Osłowie,
- pozostałości zespołu dworsko-parkowego z folwarkiem w Piskarkach,
- cmentarz ewangelicki w Skrzynkach,
- cmentarz ewangelicki w Taszewie,
- cmentarz ewangelicki we wsi Taszewskie Pole.

Strefa „W” - ochrony archeologicznej

Na obszarze strefy dopuszcza się działalność inwestycyjną pod warunkiem przeprowadzenia działań archeologicznych. Wszelkie prace ziemne prowadzone w granicach strefy wymagają uzgodnienia z właściwym konserwatorem zabytków.

Egzemplarz dokumentacji badań archeologicznych podlega, po ich zakończeniu, nieodpłatnemu przekazaniu właściwemu konserwatorowi zabytków.

Ochrona pozostałych elementów nieruchomości na terenie gminy, nie objętych ochroną prawną poprzez wpisanie do rejestru zabytków jest podporządkowana działaniom:

- dla zespołów dworsko-parkowych na utrzymaniu spójnej własności w obrębie założenia parkowego i dworskiego i zaniechaniu fragmentaryzacji;
- dla obiektów architektury – domów, na podnoszeniu stanu technicznego budynków, standardu wykończenia i wyposażenia technicznego z możliwie największym zachowaniem historycznej bryły budynku, zewnętrznego detalu architektonicznego, zachowaniu historycznego otoczenia budynków,
- dla zabudowy gospodarczej na utrzymaniu w należytym stanie technicznym, z dopuszczeniem zmiany funkcji i podniesieniem standardów wyposażenia, na dopuszczeniu likwidacji zużytych technicznie lub grożących katastrofą budowlaną obiektów, z zaleceniem lokalizacji nowej zabudowy, dostosowanej gabarytem i lokalizacją do zabudowy likwidowanej.

W stosunku do obiektów wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje, dla potrzeb prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, oraz przy ewentualnym umieszczeniu na zabytku urządzeń technicznych, tablic, reklam i napisów, wymóg uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zasady uzyskania pozwolenia regulują przepisy odrębne – w tym w ustawa z dnia z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). W odniesieniu do obiektów znajdujących się w ewidencji zabytków, a nie wpisanych do rejestru zabytków, należy: ujawniać wymienione obiekty w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określając szczegółowe zasady ich ewentualnej przebudowy, rozbudowy i nadbudowy, przyjmując zasadę zachowania wysokości, kształtu bryły, z dopuszczeniem odstępstw w sytuacjach, gdy będzie to kolidowało z wymaganiami ładu przestrzennego.

Szczegółowe wytyczne konserwatorskie, które należy uwzględniać przy sporządzaniu planów miejscowych dla określonych terenów należy każdorazowo pozyskać od właściwych służb ochrony zabytków. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego może następować zmiana przebiegu granic określonej strefy ochronnej, ale tylko w uzgodnieniu Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W przypadku lokalizacji elektrowni wiatrowych obowiązuje sporządzanie Studium ochrony krajobrazu kulturowego przed negatywnym wpływem tych obiektów na środowisko kulturowe gminy.

Nie wyznacza się na terenie gminy stref ekspozycji i krajobrazu. Najcenniejsze krajobrazowo tereny znajdują się na terenach leśnych oraz w strefie B2A i B2B. Walory krajobrazowe będą tam rozwijane w ramach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i w porozumieniu z właściwymi

organami. Ze względu na brak w ostatnich latach realizacji zabudowy lub podziału gruntów w nowych układach urbanistycznych, na obszarze gminy nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej.

VI. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY JEŻEWO

1) CHARAKTERYSTYKA GMINY JEŻEWO

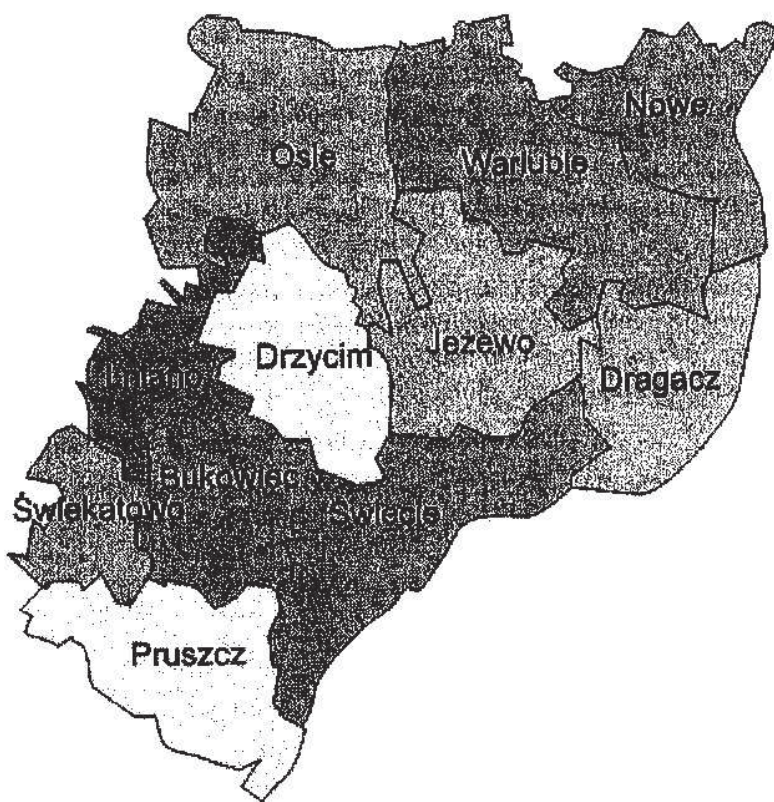
Gmina Jeżewo położona jest w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie świeckim. Pod względem fizyczno – geograficznym, gmina Jeżewo położona jest w obszarze mezoregionu Wysoczyzny Świeckiej, wchodzącego w skład makroregionu Pojezierzy południowopomorskich.

Pod względem administracyjnym gmina Jeżewo graniczy od północy z gminą Warlubie, od zachodu z gminą Osie i Drzycim, od południa z gminą Świecie natomiast od wschodu z gminą Dragacz.

Gmina zajmuje powierzchnię 156 km². Powierzchnia gminy stanowi 10,6% powierzchni powiatu świeckiego. Liczba mieszkańców w gminie wynosi 7.827 to jest 7,7% ogółu mieszkańców powiatu (28miejsce na 127 gmin województwa). Wielkość zaludnienia to 50 mieszk./km², a na obszarach bezleśnych wynosi 108 osób/km² (6 miejsce na 127 gmin województwa). Największą liczbę ludności posiada miejscowość Laskowice (2.507) oraz Jeżewo (1.769). Sieć osadniczą gminy stanowi 20 miejscowości, które wchodzą w skład 14 sołectw.

W pobliżu terenu gminy biegnie europejski korytarz komunikacyjny Północ-Południe w pobliżu węzła autostrady A-1. Przez teren Jeżewa przebiegają dwie drogi wojewódzkie nr 272 – o długości 12,272 km i nr 239 o długości 6,724 km. Łącznie sieć dróg powiatowych i gminnych liczy ok.171 km (w tym 62,1 km o nawierzchni twardej). Przez teren gminy Jeżewo przebiegają dwie linie kolejowe:

- linia Tczew-Katowice ze stacją w Laskowicach
- linia Chojnice-Działdowo ze stacją w Laskowicach, Jeżewie i w Dubielnie

Położenie Gminy Jeżewo na tle powiatu świeckiego

W strukturze użytkowania gruntów na terenie gminy dominują użytki rolne zajmujące w 2005r. 5447 ha, czyli 33% ogólnej powierzchni gminy. Lasy zajmują 8579 ha (nieco ponad 50% powierzchni), a resztę stanowią pozostałe grunty (grunty zabudowane, pod wodami, pod drogami). Wśród użytków rolnych prawie 4690 zajmują grunty orne (stanowią one prawie 30 % powierzchni ogólnej gminy), ponad 5 % łąki i pastwiska, a niespełna 0,2 % sady.

Na terenie gminy Jeżewo znajdują się obszary objęte prawną ochroną przyrody. Dotyczą one niemal wyłącznie terenów leśnych Nadleśnictwa Dąbrowa, wsi położonych w obrębie lasów lub terenów rolnych na północ do Jeżewa. Należą do nich: • **Wdecki Park Krajobrazowy**

Celem ochrony Parku są unikalne walory krajobrazowe, przyrodnicze, historyczne i kulturowe. Park wraz z otuliną objął swym zasięgiem obszar 23 786,39 ha, z czego 4 609,15 ha stanowi otulina. Na terenie gminy Jeżewo znajduje się zaledwie 1,47% powierzchni Parku i 1,94% powierzchni otuliny parku. Z obszaru gminy w granice Parku wchodzi niewielki obszar leśny na północ od wsi Buczek, fragment lasów na północ od Czerska Świeckiego oraz fragment zalesionego zbocza doliny Wdy. W obszarze otuliny Parku znalazły się tereny rolne oraz zakłady mięsne i ferma w Krąplewicach.

• **Zespół Parków Krajobrazowych Chelmińskiego i Nadwiślańskiego Zespół parków krajobrazowych**

obejmuje ochroną dolinę dolnej Wisły oraz niektóre tereny dolin rzek uchodzących do Wisły. Na terenie gminy Jeżewo ochroną w ramach zespołu parków objęte są wyłącznie tereny leśne w dolinie Mątawy przy wschodniej granicy gminy. Zespół parków nie posiada otuliny na terenie gminy Jeżewo.

• **Wschodni Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich**

Stanowi on równinę sandrową ze znacznym udziałem wód powierzchniowych o dużych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i rekreacyjnych i jest pomostem ekologicznym między parkami krajobrazowymi Wdeckim i Nadwiślańskim. Lasy stanowią około 84% powierzchni. Tą formą ochrony objęty jest cały kompleks leśny we wschodniej części gminy Jeżewo, łącznie z terenami wsi Dubielno, Ciemniki, Pięćmorgi i części wsi Taszewo. Nakazem w obrębie OChK jest racjonalna gospodarka leśna, polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk kompleksu Borów Tucholskich.

• **Świecki Obszar Chronionego Krajobrazu**

Celem ochrony obszaru jest racjonalna gospodarka leśna, polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk Wysoczyzny Świeckiej.

Spośród pomników przyrody występują wyłącznie drzewa. Na terenie gminy znajduje się jedna przydrożna aleja dębowa na odcinku drogi wojewódzkiej Laskowice-Krąplewice, parkowe zespoły drzew pomnikowych w Laskowicach i Taszewie oraz pojedyncze drzewa w Laskowicach, Krąplewicach i Taszewie.

Na terenie gminy powstały również obszary Natura 2000. Są to:

- obszary mające znaczenie dla wspólnoty – Sandr Wdy PLH040017
- obszar specjalnej ochrony ptaków – Bory Tucholskie PLB220009

Ponadto na terenie gminy znajduje się ustanowiona przez Radę Gminy strefa ochrony brzegów jeziora Stelchno przed zabudową w promieniu 50 m od jego brzegu.

Główne walory gminy to zasoby naturalne – lasy i bogata sieć hydrologiczna z jeziorami, między innymi Stelchno, Bielskie i Sinowa oraz trasami wodnymi - rzeką Wdą i Mątawą, które stanowią sieć szlaków turystycznych przechodzących przez Gminę ze Świecia do Osia, Śliwic i Czerska. Turystyczne zasoby gminy wzbogacają obiekty kultury materialnej na czele z kościołem Św. Trójcy w Jeżewie (bogaty wystrój barokowy), współczesnym zespołem obiektów Zakonu Księża Werbistów w Laskowicach (z kaplicą, muzeum misyjno-etnograficznym, księgarnią) oraz podworskimi zespołami pałacowo-parkowymi w Taszewie, Krąplewicach i Laskowicach.

2) RYS HISTORYCZNY GMINY JEŻEWO

Obszar gminy Jeżewo został zasiedlony w X tys. p.n.e. po ustąpieniu ostatniego zlodowacenia. Z terenów gminy, z rejonu Czerska Świeckiego, znane jest tylko jedno stanowisko z tego okresu (paleolit schyłkowy). Bogato reprezentowany jest tu schyłek neolitu (2500-1800 p.n.e.) szczególnie w południowej

części, w rejonie Starego Belna, Piskarek, Jeżewa i Dubielna. Jednak sam teren gminy w neolicie zasiedlony był tylko w niewielkim stopniu.

W epoce brązu obszar gminy był słabo zaludniony, z okresu kultury łużyckiej (środkowy i młodszy brąz – 1200-800 p.n.e.) odkryto tylko dwie osady – w Taszewku i Dubielnie. Intensywne zwarte osadnictwo kultury pomorskiej (650-400 p.n.e. – epoka żelaza) rozwinęło się w południowej części gminy w Starych Piskarkach, Lipnie, Laskowicach, Taszewku i Piskarkach, natomiast w północnej i środkowej części osadnictwo to było już bardziej rozproszone. W rejonie Belna odkryto trzy cmentarzyska z grobami skrzynkowymi. W okresie kultury wielbarskiej (30 r. n.e. - II/III w.) osadnictwo skupiało się w południowej i środkowej części gminy, z natężeniem w części środkowej, gdzie wytworzył się wyraźny kompleks osadniczy w okolicy Jeżewa, Laskowic i Piskarek. Niewielkie zgrupowanie występuje w rejonie północno-zachodnim w okolicy Czerska Świeckiego. W miejscowościach Belno i Dąbrowa istniały kamienne kręgi (najprawdopodobniej cmentarzyska) zbudowane z kamiennych głazów wkopanych pionowo w równych, kilkumetrowych odstępach, rozstawionych na obwodzie koła o średnicy od kilku do kilkudziesięciu metrów. Krąg w Belnie został zniszczony w 1870 roku. 68

W IV-V w. regiony nadwiślańskie zostały znacznie wyludnione. Większe skupiska osadnicze pojawiły się w południowej części gminy w okresie wczesnego -średniowiecza (VII-VIII w.). Pod koniec X w. struktura osadnicza ponownie się załamała. W XI stuleciu osadnictwo zostało zreorganizowane – powstał system grodowy stanowiący podstawowe ogniwo polityczno-gospodarczo-militarne monarchii wczesnopiastowskiej. Wyjątkowo liczne ślady działalności człowieka (XI-XII w.) zaobserwowano w pobliżu jezior: Laskowickiego, Lipnowskiego i Bielskiego. Rozmieszczenie osad pokrywało się z obszarami o bardzo korzystnych warunkach dla rozwoju osadnictwa (głównie urodzajne gleby) zasiedlonymi już w starożytności.

Na przełomie XII/XIII osadnictwo na terenie ziemi świeckiej przybrało charakter intensywnych skupisk, było mniej rozproszone, zbliżone do wsi o ulicowym bądź okolicowym układzie. Zaczęła kształtować się wielka własność ziemską, a głównym impulsem tych przeobrażeń były działania organizacyjne zakonu krzyżackiego. Wsie leżące dzisiaj w gminie Jeżewo powstawały od końca XII do XVII w. Nieomal wszystkie stały się własnością rycerską czyli szlachecką. Jedynie Jeżewo znalazło się w rękach kościelnych. Natomiast Białe w początkach XV wieku należało do Zakonu Krzyżackiego i było wsią państwową, całkowicie szlacheckie stało się w 1682 r.

W wyniku I rozbioru teren gminy dostał się do niewoli pruskiej. W związku z rozwojem kolei w II poł. XIX wieku nasiliło się osadnictwo - gwałtownie wzrosła liczba mieszkańców Jeżewa i Laskowic. W odpowiedzi na politykę germanizacyjną zaborcy na przełomie XIX-XX stulecia zaktywizowała się społeczność polska (ziemiaństwo, duchowieństwo, bogate chłopstwo), co doprowadziło do wielorakiej działalności patriotycznej, której efektem było między innymi założenie polskiego banku (1907r.) i spółdzielni handlowej (1907r.), towarzystw polskich, upowszechnienia oświaty. Patriotyczne ziemiaństwo reprezentowały rody Liszkowskich, Parczewskich, Sas-Jaworskich i Wolszlegier, chłopstwo – Kloneccy, Urbańscy, Erdmańscy, Gackowscy, Boruccy, Chmielewscy. Wśród księży niestrudzoną aktywnością wyróżniał się Józef Dembieński. 25 stycznia 1920r. gmina Jeżewo wróciła do Polski. W okresie międzywojennym nastąpił jej rozwój.

W wyniku reformy rolnej, przeprowadzonej w latach 1925-1933, rozrosły się Laskowice. W Jeżewie gruntownie przebudowano kościół parafialny, którego kształt przetrwał do dziś. W 1934 r. Laskowice i Jeżewo zostały zelektryfikowane. W 1938 r. społeczeństwo Jeżewa oddało do użytku nowoczesny budynek szkolny. W dniach 3-4 września 1939 r. przez gminę Jeżewo wycofywały się wojska polskie z rejonu Borów Tucholskich. Tragicznym skutkiem tego odwrotu była śmierć ponad 100 polskich żołnierzy. Pochowano ich na cmentarzach parafialnych w Jeżewie i Laskowicach. W okresie okupacji hitlerowskiej tereny gminy włączono do Rzeszy Niemieckiej. Najaktywniejszych Polaków dosięgły prześladowania okupanta ale mimo terroru, na terenie gminy istniały grupy konspiracyjne. We wrześniu 1944 r. partyzanci AK skutecznie zaatakowali Niemców w Czersku Świeckim. Wyzwolenie Gminy nastąpiło w lutym 1945r. Przyniosło kolejny czas represji – prawie 200 mieszkańców aresztowało NKWD i wywoziło w głąb ZSRR, ponad 40 osób straciło życie.

W okresie po II wojnie światowej nastąpił dalszy rozwój gminy Jeżewo. Pod koniec lat pięćdziesiątych w Jeżewie i Laskowicach rozpoczęto budowę ponad 200 domów prywatnych. W Laskowicach oddano do użytku nową szkołę i dom kultury. W latach sześćdziesiątych Jeżewo i Laskowice wyposażono w sieć wodociągową. Przy dużym udziale społeczeństwa w Jeżewie i Laskowicach upiękuszono stare ulice,

układając chodniki i asfaltując jezdnie. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych wyasfaltowano drogi łączące gminę Jeżewo ze Świeciem i innymi miejscowościami. Po reformie administracyjnej z 1997 roku Jeżewo włączone zostało do powiatu świeckiego.

3) ZABYTKI NIERUCHOME

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Jeżewo znajduje się łącznie 41 obiektów. W tej liczbie 13 to cmentarze, spośród których 11 to dawne cmentarze ewangelickie, obecnie nieużytkowane, a także dwa czynne cmentarze rzymsko-katolickie (w Jeżewie i Laskowicach). W ewidencji znalazły się też trzy tereny parkowe oraz otoczenie kościoła p.w. Św. Trójcy w Jeżewie.

Ogólny stan zachowania obiektów architektury jest zadowalający. Większość pochodzi z początków XX wieku. Wszystkie budynki są użytkowane, część z nich jest jednak przebudowana. Bezpośrednie zagrożenie rozbiórką powstaje w przypadku budownictwa drewnianego (tzw. poniatówek) na terenie wsi Kraplevice – w chwili obecnej pozostały tam zaledwie dwie chałupy.

Stan zachowania cmentarzy ewangelickich z terenu gminy jest zły lub bardzo zły. Przy części nekropolii znajdują się pamiątkowe tablice, tereny większości są jednak zarośnięte i opuszczone, jedynie z pozostałościami nagrobków. Cmentarze katolickie są w bieżącym użytkowaniu i w stanie zadowalającym.

W rejestrze zabytków województwa kujawsko-pomorskiego znajduje się kościół parafialny p.w. Św. Trójcy wraz z otoczeniem, drzewostanem i ogrodzeniem oraz zespół dworski w Taszewie (dwór oraz park krajobrazowy). Stan tych obiektów jest zadowalający, właścicielem dworu jest osoba prywatna, a kościołem administruje parafia.

4) ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na terenie Gminy Jeżewo do szczególnie wartościowych obiektów należą wyposażenia kościołów, a także kapliczek przydrożnych.

5) ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic Jeżewa. Środowisko kulturowe Gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki pradziejowej do epoki nowożytnej. Stanowiska ewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

6) ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp.

Wykaz obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków z terenu Gminy Jeżewo:

- zespół dworski w Taszewie: dwór, 4 ćw. XIX; park, 1 poł. XIX; nr A/1013 z 14.01.1993
- zespół kościelny parafii pod wezwaniem Trójcy Świętej w Jeżewie, obejmujący: kościół z 1427; cmentarz przykościelny; murowane ogrodzenie, nr A/829 z 28.05.1997 roku.

Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków z terenu Gminy Jeżewo:

- Białe – cmentarz ewangelicki I
  - Białe – cmentarz ewangelicki II
  - Białe Błoto – cmentarz ewangelicki
  - Buczek – cmentarz ewangelicki
  - Ciemniki – cmentarz ewangelicki
  - Czersk Świecki – cmentarz ewangelicki
  - Dubielno – cmentarz ewangelicki
  - Jeżewo – cmentarz katolicki
  - Laskowice – cmentarz katolicki
  - Nowe Krąplewice – cmentarz ewangelicki
  - Osłowo – cmentarz ewangelicki
  - Taszewko – cmentarz ewangelicki
  - Taszewskie Pole – cmentarz ewangelicki
  - Jeżewo – dom ul. Czerska 4
  - Jeżewo – dom ul. Dworcowa 2
  - Jeżewo – dom ul. Dworcowa 4 (dworzec kolejowy)
  - Jeżewo – dom ul. Główna 5
  - Jeżewo – dom ul. Główna 7
  - Jeżewo – dom ul. Główna 13
  - Jeżewo – dom ul. Główna 14
  - Jeżewo – dom ul. Główna 18
  - Jeżewo – dom ul. Główna 21
  - Jeżewo – dom ul. Główna 32
  - Jeżewo – dom ul. Główna 41
  - Jeżewo – dom ul. Pietruszkowa 4
  - Jeżewo – kościół p.w. św. Trójcy
  - Jeżewo – teren przy kościele p.w. św. Trójcy
  - Krąplewice – dom nr 15
  - Krąplewice – dom nr 18
-

- Krąplewice – dwór
- Krąplewice – park dworski
- Laskowice – dom ul. Długa 3
- Laskowice – dom ul. Długa 4
- Laskowice – dom ul. Długa 6
- Laskowice – dom ul. Długa 9
- Laskowice – dom ul. Długa 10
- Laskowice – budynek administracyjny w zespole dworskim
- Laskowice – park w zespole dworskim
- Laskowice – dworzec kolejowy
- Taszewo – dwór
- Taszewo – park dworski

VII. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę słabych i mocnych stron Gminy Jeżewo.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Atrakcyjne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki • Bardzo atrakcyjny krajobraz Gminy • Bogactwo lasów, bliskość Wisty • Zachowane elementy krajobrazu kulturowego w postaci zespołów dworsko-parkowych • Zachowane obiekty sakralne oraz nekropolie o wysokiej wartości kulturowej • Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej • Dobre pokrycie Gminy siecią szlaków turystycznych • Dobre warunki dla rozwoju agroturystyki oraz rekreacji • Drogowa dostępność komunikacyjna • Przebiegające przez Gminę linie kolejowe z węzłem kolejowym w Laskowicach Pomorskich • Bliskość ważnego ośrodka miejskiego - Grudziądz • Korzystna lokalizacja siedziby Gminy, w centrum obszaru Gminy, co wiąże się z jej dobrą dostępnością • Czystość środowiska • Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy • Aktywna działalność lokalnych organizacji pozarządowych, a także stowarzyszeń	• Niezbyt dobrze rozwinięta komunikacja publiczna • Zaniedbania w zakresie stanu technicznego wielu obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków • Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego • Samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych • Niezbyt duże środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego • Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego • Niepełne wykorzystanie walorów turystycznych Gminy • Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych • Zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych • Brak działań dotyczących rozwijania tożsamości regionalnej w ofercie edukacyjnej szkół • Niewielka liczba miejsc noclegowych dla potencjalnych turystów
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków • Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków • Szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów • Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości • Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne • Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby • Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk)	• Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do charakteru regionu • Zmiany w układach ruralistycznych oraz urbanistycznych, związane z nową zabudową • Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych • Brak komunikacji na linii właściciele – władze samorządowe • Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych • Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska • Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację środowiska

• Korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO) • Korzystanie ze wsparcia struktur takich jak np. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich • Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd. • Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych • Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych • Komplementarność z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego	• naturalnego • Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów • Zanik tradycji i tożsamości regionalnych • Niekorzystny wpływ nowych, wielkomiejskich elementów osadniczych na zabudowę • Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego • Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych • Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe • Akty wandalizmu

VIII. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY JEŻEWO

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Jeżewo formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wyznaczonymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

PROPONOWANE KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINY

CEL 1: Ochrona i opieka nad zabytkami oraz ochrona krajobrazu kulturowego poprzez priorytetowe traktowanie obszarów wartościowych kulturowo w kształtowaniu polityki przestrzennej Gminy	
Priorytet:	Działania:
Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Gminy, pozostałymi dokumentami strategicznymi oraz polityką przestrzenną Gminy	- aktualizacja poszczególnych dokumentów - dbałość o włączenie ochrony dziedzictwa kulturowego do treści dokumentów
Integrowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz walorów przyrodniczych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	- w przypadku uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego
Wprowadzenie i egzekwowanie zasad ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	- wprowadzenie jednolitej polityki dotyczącej obiektów zabytkowych - dążenie do zachowania ładu przestrzennego w ramach istniejących jednostek osadniczych
Opracowanie i ewaluacja Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz uwzględnianie w nim priorytetów ochrony zabytków	- opracowanie dokumentu ze szczególnym uwzględnieniem walorów kulturowych
Uwzględnianie postulatów Urzędu Ochrony Zabytków przy opracowywaniu dokumentów strategicznych.	

CEL 2: Wykorzystanie zasobów i walorów krajobrazu kulturowego Gminy w rozwoju turystyki.	
Priorytet:	Działania:
Wprowadzenie na terenie Gminy zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącej zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, w odniesieniu do najcenniejszych przestrzeni (krajobrazów), miejsc (punktów widokowych bądź pamiątkowych), obiektów (parki, cmentarze, budowle, zespoły).	- identyfikacja najcenniejszych zabytków - opracowanie jednolitego systemu oznaczeń - odpowiednie wyeksponowanie najcenniejszych zabytków
Włączenie Gminy w międzynarodowe i krajowe programy oraz szlaki turystyczne promujące zabytki	- przy współpracy z gminami sąsiednimi i partnerami z kraju i zagranicy
Opracowanie mapy ukazującej zasoby i walory gminnego krajobrazu kulturowego na tle walorów przyrodniczych i atrakcji turystycznych; udostępnienie mapy w siedzibie Urzędu Gminy i w siedzibach prowadzonych przez niego organów (dom kultury, biblioteka publiczna)	
Przygotowanie i druk folderów promujących walory krajobrazowe (zabytkowe i przyrodnicze) terenów Gminy	- wraz z udziałem w targach, konferencjach bądź programach międzygminnych
Inicjowanie, wspieranie i udzielanie pomocy (organizacyjnej, rzeczowej i finansowej) przy tworzeniu nowoczesnych multimedialnych ekspozycji (stałych i czasowych) poświęconych regionalnemu dziedzictwu	- przy wykorzystaniu środków krajowych i unijnych
Współpraca z mediami regionalnymi w zakresie promocji walorów dziedzictwa kulturowego, ze szczególną uwagą zwróconą na problematykę rewitalizacji zabytków.	- w tym działania marketingowe, przyciągające zarówno turystów, jak i inwestorów

CEL 3: Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy

Priorytet:	Działania:
Wprowadzanie zmian w gminnej ewidencji zabytków w oparciu o aktualizowany wykaz obiektów zabytkowych	- regularna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków
Inwentaryzacja obiektów małej architektury, jako świadectwa kulturalnej przeszłości regionu (krzyże, kapliczki przydrożne, miejsca pamięci)	- przeprowadzenie inwentaryzacji terenowej dla poszczególnych typów obiektów - wpisanie najcenniejszych z nich do gminnej ewidencji zabytków
Inwentaryzacja cmentarzy i innych miejsc kultu	- przeprowadzenie dokładnych badań poszczególnych nekropolii
Okresowe przeglądy zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z Gminnym programem ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	- opracowanie programu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych - określenie procedur przeciwdziałania zagrożeniom
Współpraca z gminami ościennymi przy realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego	- identyfikacja wspólnych celów w Programie Opieki nad Zabytkami - realizacja wspólnych przedsięwzięć promujących najcenniejsze walory regionu
Poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych	- odpowiednie oznakowanie dróg i szlaków - poprawa jakości nawierzchni dróg i szlaków

CEL 4: Przyciągnięcie inwestorów dla obiektów zabytkowych

Priorytet:	Działania:
Odpowiednie działania, reklamujące gminę jako dobre miejsce do życia, przyciągające mieszkańców okolicznych większych miast.	- redagowanie działu o zabytkach na stronie internetowej gminy - promocja gminy w zakresie lokalnym
Deklaracja pomocy merytorycznej dla potencjalnych właścicieli obiektów zabytkowych	- ułatwianie procedur urzędowych - informacje nt. finansowania inwestycji związanych z zabytkami (np. poprzez udostępnianie niniejszego Programu)
Utworzenie bazy danych na temat dostępnych nieruchomości zabytkowych	- umożliwienie dostępu do danych obiektów zabytkowych

CEL 5: Bezpośrednie działania na rzecz ratowania obiektów zabytkowych oraz określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z ich wykorzystaniem

Priorytet:	Działania:
Podjęcie działań promocyjnych w celu znalezienia użytkowników dla zdegradowanych obiektów zabytkowych na terenie Gminy; prowadzenie na oficjalnej stronie internetowej oferty inwestycyjnej	- regularna aktualizacja zawartości strony internetowej - promocja Gminy na zewnątrz - opracowanie wersji obcojęzycznych strony
Podjęcie działań w zakresie ustalenia stanu prawnego nieruchomości zabytkowych opuszczonych przez poprzednich właścicieli (nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym)	
Przekazywanie informacji właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych o możliwościach korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach	- opracowanie broszury przeznaczonej dla właścicieli - wypracowanie systemu zachęt w postaci ulg podatkowych i finansowych
Podjęcie działań zmierzających do uporządkowania zabytkowych nekropolii i małej architektury sakralnej	- przeznaczenie środków budżetowych na uporządkowanie nekropolii i kapliczek - finansowanie ze źródeł zewnętrznych
Interwencja władz Gminy przy rażących naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską), przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej (zwłaszcza jeśli chodzi o rozbudowy i przebudowy zmieniające bryłę budynków)	- działania we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków

CEL 6: Aktywizacja lokalnej i pozalokalnejsocjności w zakresie utrzymywania i rewaloryzacji obiektów zabytkowych

Priorytet:	Działania:
Organizacja akcji społecznych mających na celu prace w kierunku utrzymania i odnawiania najcenniejszych obiektów zabytkowych w poszczególnych miejscowościach.	- łączenie akcji z lokalnymi uroczystościami, festynami itd.
Odpowiednie wykorzystywanie środków w ramach funduszy sołeckich	- wytypowanie obiektów, dla których przeznaczone

	zostanie wsparcie - konsultacje z lokalnymi społecznościami
Przekazywanie informacji o możliwościach pozyskania środków osobom prywatnym, parafiom lub organizacjom pozarządowym	- wykorzystywanie funduszy unijnych - zachęcanie do uczestnictwa w programach odnowy wsi

CEL 7: Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	
Priorytet:	Działania:
Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych przy bieżących pracach porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach objętych ochroną konserwatorską w szczególności na terenie zabytkowych parków, cmentarzy itp.	- wyznaczenie najpilniejszych celów - wstępne przeszkolenie w zakresie wykonywanych prac pielęgnacyjnych
Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w obiektach zabytkowych	- informowanie właścicieli o możliwościach dofinansowania
Wspieranie rozwoju regionalnych galerii, izb pamięci, świetlic (np. istniejących izb historycznych, muzeów itp.)	- wsparcie dla wydawania publikacji regionalnych - organizacja konkursów wiedzy o regionie itd.
Podnoszenie poziomu wykształcenia pracowników Urzędu Gminy zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego	- przeprowadzanie odpowiednich szkoleń

CEL 8: Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	
Priorytet:	Działania:
Popularyzacja idei społecznego opiekuna zabytków, jako przykładu społecznego monitorowania stanu obiektów i przestrzeni zabytkowych	- przekazanie części odpowiedzialności za zabytki lokalnej społeczności
Organizacja konkursu dla najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego, najładniejszej wsi, gospodarstwa, ogrodu itp.	- ufundowanie nagród dla zwycięzców poszczególnych konkursów
Obejmowanie przez Wójta patronatem honorowym działań społecznych, których dochód przeznaczony jest na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego	- wykorzystanie zebranych środków zgodnie z założeniami Programu Opieki nad Zabytkami
Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez wszelkiego rodzaju konkursy promujące wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego	- we współpracy ze szkołami, bibliotekami, regionalistami itd.
Wprowadzenie do systemu edukacji szkolnej i przedszkolnej elementów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego swojego regionu	- organizacja wyjazdów bądź wycieczek w szczególnie ważne miejsca regionu - prezentacje i wystawy promujące region

IX. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jeżewo powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Powiatowego Urzędu Pracy, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Ze strony Gminy Jeżewo zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, gminne placówki kultury – np. biblioteka) oraz wydziały Urzędu Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie z środków zagranicznych, nagrody, ulgi finansowe),
- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),

- koordynacji (m.in. poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

X. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art.87 ust.1 i ust.5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata Wójt sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy. Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu Opieki nad Zabytkami były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym m.in. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo- konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.
- liczba osób zatrudnionych w agroturystyce i dziedzinach związanych z ochroną zabytków,
- ilość zabytków oznakowanych znakiem błękitnej tarczy.

XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco :

Źródła krajowe :

dotacje ministra kultury

programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków

dotacje powiatowe

dotacje gminne

dotacje Województwa

dotacje Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – Fundusz Kościelny

Źródła zagraniczne:

źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych

źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG

1) ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY

Zgodnie z artykułem 73 ustawy o ochronie zabytków jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku. Artykuł 74 mówi, iż dotacji udziela minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków.

Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku. W wyjątkowych sytuacjach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. Także w sytuacji, gdy stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Zgodnie z ustawą (art. 76) dotacja może być udzielona przed i po podjęciu prac z zakresu ochrony zabytków, a szczegółowe rozwiązania przewidują zwrot:

- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;
- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.

Art. 77 precyzuje zakres prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych na jakie może być przyznana dotacja i jednocześnie stanowi syntetyczną listę działań podejmowanych w ramach ochrony zabytków i opieki nad nim. Nakładami, o których mowa w ustawie są:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- przeprowadzenie badań archeologicznych, konserwatorskich lub architektonicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności,

- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytkach wpisanych do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15,
- zakup i montaż instalacji przeciw włamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Szczegółowe warunki i tryb udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku określa w drodze rozporządzenia właściwy minister.

PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Względnie najłatwiej dostępnym, ogólnopolskim źródłem finansowania zabytków, jest Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Dziedzictwo kulturowe”, Priorytet I „Ochrona zabytków”, którego celem jest ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwacja i rewaloryzacja zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich (np. Regionalnych Programów Operacyjnych). O dofinansowanie mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (np. samorządowe jednostki kultury, kościoły lub związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe, itp.) Wnioskodawcami nie mogą być państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Skupia się on następujących celach:

- ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- konserwacja i rewaloryzacja zabytków;
- udostępnianie zabytków na cele publiczne.

Wnioskodawcy mogą otrzymać dotację na:

- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
  - prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
-

- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

Można jeszcze wspomnieć o priorytecie 3 „Kultura ludowa”, którego celem jest wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej, zachowanie i przekaz wartościowych elementów kultury ludowej oraz promowanie działań artystycznych będących twórczym upowszechnianiem elementów sztuki regionalnej.

Dotacje przeznaczone są np. na działania o charakterze edukacyjnym służące przekazywaniu umiejętności i tradycji, szczególnie w formie tzw. „warsztatów tradycyjnych rzemiosł”, „szkół tradycji” i „szkół ginących zawodów” a także działania na rzecz ochrony unikalnych elementów kultury tradycyjnej, szczególnie w zakresie architektury regionalnej oraz dziedzictwa niematerialnego. O dotacje mogą ubiegać się samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe i prowadzący działalność gospodarczą w sferze kultury.

PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Szczególnym rodzajem ministerialnego programu operacyjnego jest Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich, w tym na zadania z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w ramach: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, 16 Regionalnych Programów Operacyjnych 2007-2013, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Programu Rozwój Obszarów Wiejskich 2007-2013, Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, Programu Kultura 2007-2013. Uprawnionymi do pozyskania dotacji są jednostki samorządu terytorialnego oraz państwowe i samorządowe instytucje kultury i filmowe, kościoły lub związki wyznaniowe, archiwa państwowe, organizacje pozarządowe ze sfery kultury, organizacje pozarządowe i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne. Promesa MKiDN może pokrywać maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może zdecydować o pokryciu więcej niż 85 % wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- „Infrastruktura kultury” - Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury; przedmiotem dofinansowania mogą być remonty, roboty budowlane, przebudowa (modernizacja) nieruchomości na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury, również przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji.

- Program Wieloletni KULTURA+ - Celem realizowanego w latach 2011-2015 Programu jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów.

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW

1. Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) konserwację i rewaloryzację zabytków;
- c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań:

---

prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;

b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;

c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. re-fundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego;

b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zm.);

b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych;

c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,

- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna itp.).

DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Proces dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, odbywa się zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie odpowiedniej uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa.

DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym.

Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Gminy (Miasta).

DOTACJE MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI – FUNDUSZ KOŚCIELNY

Środki Funduszu Kościelnego, stosownie do art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 61, poz. 354), można przeznaczyć na remonty i konserwację obiektów sakralnych o wartości zabytkowej.

Dotowane będzie tylko wykonanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt - w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.

2) ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE W RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2007 – 2013

Formy dofinansowania na projekty związane z tematyką ochrony dziedzictwa kulturowego wskazano w Priorytecie 3: „Rozwój infrastruktury społecznej”, w działaniu 3.3 „Rozwój infrastruktury kultury”. Celem działania jest

Poprawa stanu infrastruktury kultury dla zwiększenia standardu i dostępności świadczonych usług oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego. Poprzez wspieranie projektów z zakresu rozwoju infrastruktury kultury nastąpi poprawa stanu technicznego obiektów i zespołów zabytkowych. Wspierane będą inwestycje z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego, szczególnie o znaczeniu regionalnym, które obejmie: obiekty i zespoły zabytkowe, w tym pałace i dwory, zespoły parkowo-dworskie, obiekty sakralne, zespoły obronne, zabytki techniki i inne obiekty. Finansowana będzie budowa, rozbudowa lub przebudowa obiektów kultury oraz ich wyposażenie w urządzenia do prowadzenia działalności.

Wsparciem objęte zostanie promowanie kultury. Działanie zapewni również wsparcie zabezpieczenia przeciwpożarowego, przed kradzieżą i zniszczeniem obiektów i zasobów zabytkowych oraz przystosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych.

Do przykładowych projektów inwestycji, które mogą zostać objętych wsparciem należą np.:

1. Budowa, rozbudowa, przebudowa obiektów kultury o znaczeniu regionalnym, wraz z przystosowaniem obiektów kultury dla osób niepełnosprawnych.
2. Inwestycje z zakresu rewaloryzacji, restauracji, renowacji obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem, nie związanych z mieszkalnictwem.

3. Zakup lub renowacja wyposażenia trwałego do prowadzenia działalności kulturalnej tylko w powiązaniu z projektem z pkt. 1 lub 2.

4. Konserwacja ruchomych obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym np. zbiorów muzealnych, archiwaliów, starodruków.

5. Zakup i instalacja systemów zabezpieczeń obiektów i zespołów zabytkowych przed pożarem, kradzieżą i zniszczeniem.

6. Tworzenie kompleksowych systemów informacji w zakresie kultury oraz na rzecz promocji w zakresie kultury.

7. Tworzenie wirtualnych muzeów, galerii, fonotek, filmotek, cyfrowych bibliotek, czytelni.

8. Budowa, rozbudowa, przebudowa lub rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, restauracja, zachowanie, a także adaptacja powierzchni obiektu lub zespołu obiektów będących przedmiotem realizowanego zadania z przeznaczeniem na działalność komercyjną (np. prowadzenie kawiarni, restauracji, sklepów lub wynajem powierzchni w celach komercyjnych), może zostać uznana za wydatek kwalifikowany pod warunkiem, iż nie przekracza 10% całkowitej użytkowej powierzchni projektu.

Tematykę dofinansowania inwestycji z zakresu dziedzictwa kulturowego porusza również Priorytet 6: „Wsparcie rozwoju turystyki”. W jego ramach wyszczególniono następujące działania:

- Dz. 6.1. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze

- Dz. 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych

Celami osi priorytetowej są:

- ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego,
- promowanie walorów przyrodniczych obejmujących zadania związane z ochroną, rewaloryzacją oraz udostępnianiem obszarów chronionych (z tytułu ustawy o ochronie przyrody);
- wzrost znaczenia turystyki jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego województwa poprzez lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego;
- rozwój infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej szczególnie na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych i bogatych zasobach naturalnych;
- wzbogacenie oferty usług turystycznych i poprawa ich jakości, rozwój nowych, zrównoważonych form turystyki;
- wsparcie w zakresie promocji i informacji turystycznej ukierunkowane na kreowanie regionalnych produktów turystycznych.

W ramach osi priorytetowej wspierane będą przedsięwzięcia ukierunkowane na efektywniejsze wykorzystanie zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, na wzbogacenie i różnicowanie oferty i podwyższenie jakości usług turystycznych. Wsparcie w ramach osi priorytetowej dotyczyć będzie zarówno projektów w ramach infrastruktury służącej nieodpłatnie ogółowi społeczeństwa, jak i projektów sektora gospodarki turystycznej.

Wspierane będą przedsięwzięcia zagospodarowania infrastrukturalnego obszarów zalesionych, zwłaszcza podmiejskich, udostępniających je dla wędrowek pieszych, turystyki rowerowej i turystów zmotoryzowanych. Na obszarach pojeziernych wspierane będzie zagospodarowanie dla wypoczynku związanego z użytkowaniem jezior i rzek, projekty budowy i modernizacji infrastruktury przybrzeżnej ogólnie dostępnych ośrodków wypoczynkowych.

W ramach osi priorytetowej wspierany będzie rozwój usług turystycznych. Wsparcie uzyskają projekty inwestycyjne podmiotów sektora szeroko rozumianych usług turystycznych: noclegowych, gastronomicznych, handlowych, rekreacyjno-sportowych, rozrywkowych, informacyjno-recepcyjnych i innych.

Projekty z zakresu turystyki realizowane na obszarach wiejskich będą związane z tworzeniem alternatywnych źródeł zatrudnienia. Wspierany będzie rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej.

Wspierane będzie przygotowanie i promocja produktów turystycznych, w szczególności eksponujących oryginalność i unikalność oferty turystycznej regionu. Należy ich upatrywać w ofercie dla turystyki uzdrowskiej oraz form turystyki wykorzystującej specyficzne zasoby i walory środowiska przyrodniczego. Istotnym uzupełnieniem tych przedsięwzięć powinna być budowa spójnego systemu informacji turystycznej dla skutecznej promocji produktów turystycznych. Przyczyni się to do rozwoju konkurencyjnej gospodarki turystycznej, tworzenia miejsc pracy i kreowania wizerunku atrakcyjnego regionu.

Wsparcie rozwoju usług turystycznych i uzdrowskich skierowanych na wykorzystanie zasobów i walorów środowiska przyrodniczego, na podniesienie jakości usług, będzie warunkowane tworzeniem nowych stałych miejsc pracy.

Projekty związane z turystyką, które uzyskają wsparcie w ramach tej osi priorytetowej, będą musiały zaowocować wyraźnymi efektami gospodarczymi. Należy nadać priorytet tym projektom, które przyciągną przede wszystkim turystów spoza regionu i wkomponują się w szersze ramy planu rozwoju turystyki dla regionu.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2007 – 2013

Program jest realizowany na terenie całego kraju. Jego celem jest realizacja działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach czterech osi priorytetowych. Wszystkie te działania będą współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

W ramach Osi IV Leader, której celem jest m. in. polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja, lokalna społeczność wiejska opracowuje lokalną strategię rozwoju i realizuje wynikające z niej innowacyjne projekty łączące zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe, historyczne, itp., oraz wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. W ramach Osi IV w działaniu „Małe projekty” o dofinansowanie mogły ubiegać się projekty mające na celu zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym przez:

- odbudowę albo odnowienie lub oznakowanie budowli lub obiektów małej architektury wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków,
- odnowienie dachów lub elewacji zewnętrznych budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków.

Wysokość uzyskanej pomocy nie może być jednorazowo wyższa niż 25 000 zł, ale łącznie wysokość dofinansowania przypadająca na jednego beneficjenta w całym okresie realizacji programu może wynieść maksymalnie 100 000 zł. Refundacji podlegają koszty kwalifikowalne poniesione przez Beneficjenta w wysokości nie przekraczającej 70% tych kosztów.

Nowością w podejściu Osi 4. Leader jest to, że w ramach małych projektów, wnioskodawcą – beneficjentem może być osoba fizyczna. Oprócz tego wnioski mogą składać także osoby prawne albo jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, ale którym ustawy przyznają zdolność prawną (Kościół Katolicki i związki wyznaniowe, stowarzyszenia i fundacje).

3) ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE POZAUNIJNE

MECHANIZM NORWESKI I MECHANIZM FINANSOWY EOG

Środki nowej perspektywy Mechanizmu zostały uruchomione w drugiej połowie 2011 roku. Wzorem poprzedniej perspektywy będzie można ubiegać się o środki w ramach priorytetu poświęconego ochronie kulturowego dziedzictwa europejskiego, a w szczególności na projekty dotyczące:

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, szczególnie realizowane w ramach przyjętych strategii rozwoju produktów turystyki kulturowej,
- rewitalizacji historycznych obszarów miejskich,
- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne zespołów fortyfikacyjnych oraz budowli obronnych,

- rewitalizacji obiektów przemysłowych o wysokiej wartości historycznej na cele kulturalne, w szczególności na muzea nowoczesności,
- renowacji, ochrony i zachowania miejsc pamięci i martyrologii,
- budowy i rozbudowy publicznych i niekomercyjnych instytucji kultury o europejskim znaczeniu,
- budowy, rozbudowy, odbudowy i adaptacji infrastruktury kulturowej w miejscach o symbolicznym znaczeniu dla polskiej kultury,
- kompleksowych programów konserwacji i digitalizacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych i archiwaliów istotnych dla europejskiego dziedzictwa kulturowego,
- tworzenia systemów zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki oraz zabezpieczenie zabytków ruchomych i nieruchomych przed kradzieżą i zniszczeniem.

Dofinansowanie może sięgać nawet 90% kosztów kwalifikowanych w zależności od rodzaju beneficjenta.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny, aktualny na początek roku 2012. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ mogą one ulegać zmianom w każdym roku budżetowym.